

Türkiye’de Meslek Yüksekokullarının 2000’li Yıllardaki Gelişimi ve Mevcut Zorluklar

The Development of Turkish Post-Secondary Vocational Colleges in the 2000’s and the Current Challenges

Durmuş GÜNAY, Mahmut ÖZER

ÖZ

Ülkemizde yükseköğretim sistemi son yıllarda önemli bir genişlemeye tanık olmaktadır. Hem yükseköğretim kurumlarının sayısında, hem de yükseköğretim öğrenci ve öğretim elemanı sayılarında büyük artışlar gerçekleşmiştir. Bu genişleme, mesleki eğitimde de kendisini hissettirmektedir. Diğer alanlarda olduğu gibi mesleki eğitimdeki büyümenin de kalite odaklı, eğitim-istihdam ilişkisine dayalı ve sürdürülebilir olması hem kaynakların verimli kullanılması hem de mezunlardan yararlanabilme imkânlarının artması bağlamında büyük önem arz etmektedir. Özellikle ülkemizin ekonomik rekabet gücünün artırılmasında mesleki eğitimin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada, meslek yüksekokullarının öncelikle mevcut durumu ayrıntılı olarak ele alınmış, son yıllarda meslek yüksekokullarında eğitim kalitesini artırmaya yönelik atılmış adımlara değinilmiştir. Daha sonra meslek yüksekokullarının halen yaşadığı zorluklara değinilmiş ve bu zorlukları aşmaya dayanak teşkil edebilecek bazı çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, Mesleki eğitim, Meslek yüksekokulları, Türkiye

ABSTRACT

Higher education system in Turkey is witnessing a significant expansion in recent years. Both the number of higher education institutions and the number of higher education students as well as of academic staff have been dramatically increased. This expansion is also making itself visible in vocational education. Similar to other areas, expansion in vocational education - that is oriented toward the quality, based on the links on education-employment, and sustainable - is of great importance for both efficient use of resources as well as the increasing opportunities of taking advantage of graduates. In particular, there is a distinct importance of vocational training in improving the economic competitiveness of Turkey. Therefore, this study discusses the current situation of post-secondary vocational colleges (MYOs) in detail. It also focuses on the steps taken to improve the quality of education in vocational colleges in recent years. Next, it addresses the current challenges of the vocational colleges and provides some suggestions to overcome these challenges.

Keywords: Higher education, Vocational education, Technical and vocational schools, Turkey

Durmuş GÜNAY

Eski YÖK Yürütme Kurulu Üyesi, Ankara, Türkiye
Executive Board Member of Turkish Council of Higher Education, Ankara, Turkey

Mahmut ÖZER (✉)

Bülent Ecevit Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü, Zonguldak, Türkiye
Bülent Ecevit University, Faculty of Engineering, Department of Electrical-Electronic Engineering, Zonguldak, Turkey
m.oz@beun.edu.tr

Geliş Tarihi/Received : 20.02. 2016

Kabul Tarihi/Accepted : 15.03. 2016

GİRİŞ

Son yıllarda yükseköğretim alanında tüm dünyada çok hızlı değişimler ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bir taraftan ülkeler artan yükseköğretim talebine arz üretmeye çalışırken diğer taraftan hem yükseköğretim kurumlarının kazandırdıkları yeterlilikler istihdam bağlamında yeniden ele alınmakta, hem de uluslararasılaşma boyutu yükseköğretim sistemlerinden yeni açılımlar talep etmektedir (Ball, 1990; Brown & Lauder, 1992; Harvey & Knight, 1996; Harvey, 2000). Bu durum, ülkelerin yükseköğretim sistemlerini hem ulusal hem de uluslararası dinamiklere göre yeniden yapılandırma süreçlerini tetiklediği gibi sürekliliğini de zorunlu kılmaktadır (Amaral et al., 2009; Rosa & Amaral, 2014; Losada, 2016; Mok & Han, 2016).

Gelişmekte olan her ülkede olduğu gibi ülkemizde de yükseköğretime olan talep giderek artmaktadır. Bu talebi karşılamak için bir taraftan yükseköğretim kurumlarımızın sayısı her geçen gün artmakta öte yandan mevcut kurumların eğitim kapasitelerinde artışlar sağlanmaktadır. Ülkemizin genç nüfusu ve demografik değişimi göz önüne alındığında bu talebin artmaya devam edeceği görülmektedir. Örneğin, 2010 yılında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)'nin üniversite giriş sistemine başvuran aday sayısı 1 milyon 600 bin civarındayken, yatay ve dikey geçişleri kolaylaştıran yeni düzenlemelere rağmen, bu sayı 2016 yılı itibarıyla 2 milyon 255 bin gibi rekor bir düzeye çıkmıştır. Yapılan hesaplamalar ve projeksiyonlar da Türkiye'de ortaöğretim okullaşma oranlarının artmasına paralel şekilde yükseköğretime olan talebin artacağını göstermektedir (Çetinsaya, 2014).

Özellikle, 2008 küresel finansal krizinden sonra ortaya çıkan istihdam sorununun çözümünde mesleki eğitimin önemli bir rolü olduğundan, tüm Dünya'da ve özellikle Avrupa Birliği çevrelerinde mesleki eğitime daha çok önem verilmeye başlanmıştır (Eichhorst et al., 2012). Türkiye'nin bugünkü genç nüfusu ve demografik özellikleri, önemli bir potansiyel avantaj sunmaktadır. Ülkemizin rekabet gücünün artırılmasında, genel olarak eğitimin, özelde mesleki eğitimin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Bu nedenle genelde mesleki-teknik eğitimin özelde ise Meslek Yüksekokulları'nın (MYO'ların) kalitesinin artırılması, eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Mesleki eğitimin güçlendirilmesi, ülkenin kalkınması ve rekabet gücünün artırılması bağlamında önemli bir başlık olarak değerlendirilmiş ve kalkınma planlarında yerini almıştır. Özellikle 2000'li yıllar Türkiye'de mesleki eğitimin modernleştirilmesi ve Avrupa Birliği (AB) ülkeleriyle uyumlaştırılması çalışmalarının artırıldığı, bu çerçevede önemli projelerin gerçekleştirildiği yıllar olmuştur (Özer et al., 2011). Bu bağlamda, CEDEFOP ("European Centre for the Development of Vocational Training") Avrupa mesleki eğitim ve öğretim politikalarının geliştirilmesini desteklediği ve bu politikaların uygulanmasına katkıda bulunduğu için (CEDEFOP, 2008; 2010), Türkiye CEDEFOP ile çok sayıda ortak proje yürütmüştür.

Onuncu kalkınma planında mesleki eğitimin ortaöğretim yerine ağırlıklı olarak MYO düzeyine kaydırılması gerektiği ve altyapı sorunları giderilerek MYO'ların daha fonksiyonel hale getirilmesi öngörülmüştür (Kalkınma Bakanlığı, 2014). Bu

bağlamda MYO'lardan mesleki eğitim ile ilgili beklentiler arttığı için, sorunlarının çözümlerine yönelik atılacak her bir adım da, daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Mesleki ve Teknik Yükseköğretimin yeniden düzenlenmesi için YÖK bünyesinde çalışmalar son yıllarda aktif bir şekilde sürdürülmektedir (Günay & Özer, 2014). Bu çerçevede AB tarafından finanse edilen 'İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi' (İKMEP) kapsamında Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın işbirliği ile Avrupa Yeterlilik Çerçevesi ve Türkiye Yükseköğretim Yeterlilik çerçevesine uygun şekilde yapılan çalışmalar sonucunda tamamı beşinci seviyede olmak üzere 20 meslek için önlisans programları ve eğitim standartı dokümanı düzeyinde, 52 öğretim programı, 64 meslek programı, 19 sertifika programı ve müfredatları Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilerek üniversitelere tavsiye edilmiş ve yükseköğretim kurumlarında uygulamaya konulmuştur.

13 Şubat 2011 tarihinde kabul edilen 6111 sayılı yasayla (torba yasa) mesleki eğitim ile ilgili bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler şöyledir:

- Torba yasayla (6111 sayılı yasa), 2547 sayılı kanunun 3 (i) maddesinde yer alan MYO tanımı "Madde 2547/3(i): (Değişik: 13/2/2011-6111/170 md.) Meslek Yüksekokulu: Belirli mesleklere yönelik nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan, yılda iki veya üç dönem olmak üzere iki yıllık eğitim öğretim sürdüren, önlisans derecesi veren bir yükseköğretim kurumudur" şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklik ile toplam iki yıl veya altı dönem (trimester) olarak öngörülen MYO eğitiminin yarısının okulda, yarısının da işyeri eğitimi olarak yapılmasına imkân sağlanmıştır.
- İşyeri eğitiminde öğrencilerin sigortalı olması ve ücret ödenmesi ile ilgili yasal düzenlemeler de gerçekleştirilmiştir: 6111 sayılı yasayla (torba yasa) Mesleki ve Teknik Yükseköğretim de 3308 sayılı kanun kapsamına alınmıştır.
- Söz konusu kanun (3308 Sayılı) ile mesleki teknik yükseköğretim öğrencileri de işyeri eğitimi (stajları) sırasında hastalık ve kazalara karşı sigorta edilecek ve sigorta primleri ilgili yükseköğretim kurumu tarafından ödenecektir.
- Ayrıca, 6111 sayılı yasayla (torba yasa) "Mesleki ve Teknik Yükseköğretim Kurumu öğrencilerine işyeri eğitimi (staj) sırasında net asgari ücretin %30'u ödenecektir" hükmü eklenmiştir.
- En az on işçi çalıştıran işyerlerine stajyer öğrenci alma zorunluluğu getirilmiştir. Bu değişikliklerden sonra bazı MYO'lar da işyeri eğitimi uygulamasına geçmiş, bazılarında ise geçiş hazırlıkları yapılmaktadır. Fakat yeni düzenlemeye geçilen MYO sayısı henüz düşük düzeydedir.

Program adlarının uluslararası uyumunun sağlanması amacıyla MYO'ların bölüm ve programlarının ISCED'97 ve ISCO'88 gibi uluslararası eğitim alanı ve meslek sınıflandırmalarına göre yeniden adlandırılarak düzenlenmesi yönünde adım atılmış, MYO'ların bünyesindeki tüm bölüm ve programlar ISCED'97'ye göre yeniden adlandırılmıştır. Aynı müfredatı sahip olmasına rağmen farklı isimlerde açılan program isimleri tek isim altında toplanmış, müfredatları büyük oranda örtüşen program

isimleri, küçük farklılıkları da kapsayacak şekilde yeniden isimlendirilmiştir. Yapılan bu çalışmalarda işgücü piyasası ve meslek kategorileri (ISCO-88) göz önüne alınmıştır. Ayrıca, mesleki ortaöğretimdeki alanlar ve dallar ile uyum sağlanmıştır. Bu konudaki iyileştirmelerin sürdürülmesi kararlılığı, 64. Hükümet'in 2016 Yılı Eylem Planı'nda da yer almış, 40 numaralı eylem "meslek yüksekokulları Mezunlarının diplomalarında yer alan program adları ile meslek tanımlamalarındaki farklılıklar giderilecek" olarak tanımlanmıştır.

Bu çalışmada, meslek yüksekokullarının öncelikle mevcut durumu ve görünümü, Günay ve Özer (2014) tarafından gerçekleştirilen bir önceki çalışmaya dayalı olarak ele alınmakta, hâlâ yaşanan zorluklar tartışılmakta ve olası çözüm önerilerine değinilmektedir.

MESLEK YÜKSEKOKULLARI: ARKA PLAN VE MEVCUT DURUM

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre Meslek Yüksekokulu (MYO) "belirli mesleklere yönelik nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan, yılda iki veya üç dönem olmak üzere iki yıllık eğitim-öğretim sürdüren, önlisans derecesi veren bir yükseköğretim kurumudur" şeklinde tanımlanmaktadır. MYO, ilk olarak 1974-1975 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde açılmıştır. Daha sonra 1981 yılında üniversitelere bağlanarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) bünyesine alınmıştır. Meslek Yüksekokulları (MYO'lar) 1. Devlet üniversiteleri bünyesinde, 2. Vakıf üniversiteleri bünyesinde, 3. Müstakil olarak Kanunla kurulan Vakıf MYO'ları ve 4. Diğer MYO'lar (Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı Astsubay MYO'ları ve Polis MYO'ları) şeklinde yükseköğretim sistemi içinde yer almıştır.

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ("EQF") ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi açısından bakıldığında Yeterlilikler Çerçevesinin ilk dört seviyesindeki eğitim, Türkiye'de MEB'in sorumluluğundadır. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin ve EQF'in beşinci sevi-

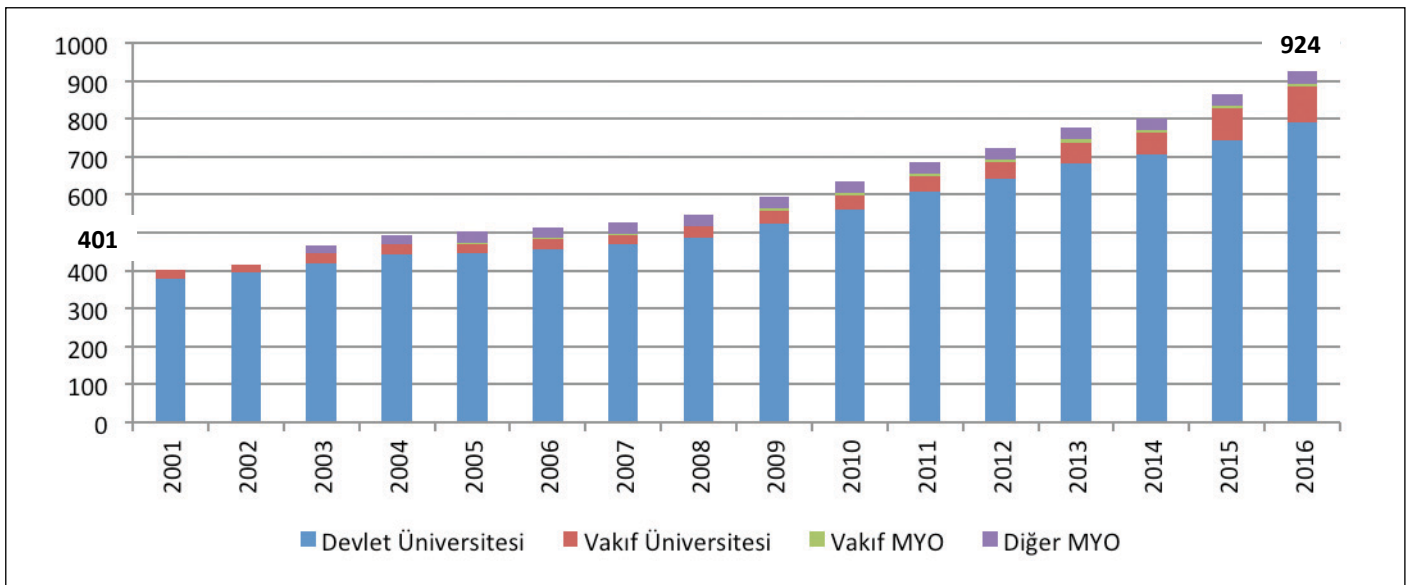
yesinden ("short cycle") itibaren sekizinci seviyeye kadar dört seviye yükseköğretim düzeyinde yürütülmektedir. Türkiye'de yükseköğretimin organizasyonundan YÖK sorumludur. Ülkemizdeki meslek yüksekokullarında verilen eğitim (önlisans eğitimi), EQF'in beşinci seviyesine karşılık gelmektedir.

Türkiye'de iki yıllık önlisans eğitiminin karşılığı olan eğitim ABD'de "Community College"lar tarafından verilmektedir. MYO'lara tekabül eden bu kolejler iki yıllık eğitim veren yükseköğretim kurumlarıdır ve finansmanları bölgesel yönetimler ve halk tarafından sağlanır. ABD'de yükseköğretime kayıtlı öğrencilerin yaklaşık %40'ı bu iki yıllık okullarda eğitim görmektedir. Bu kolejlerin bazılarında, öğrencinin gitmek istediği lisans eğitiminin ilk iki yılına tekabül eden önlisans eğitimi verilmektedir. Üniversiteler ile yapılan anlaşmalarla bu kolejlerde eğitimini tamamlayanlar isterlerse lisans diploması almak için ilgili dört yıllık yükseköğretim programlarının içeriğine bağlı olarak geçiş yapabilirler. "Community College"lara kayıtlı öğrencilerin ancak %20-25'inin lisans programlarına geçiş yapabildiği görülmektedir. Bu kolejlerin diğer misyonu sektöre yönelik ara eleman yetiştirmek (tekniker vb.) ve belli bir alanda becerilerini geliştirmek isteyenlere mesleki sertifika vermektir. "Community College"lardaki çoğu programa kayıt için sadece lise diploması ya da bu diplomaya denk bir belge yeterlidir.

MYO Sayıları ve Türleri

MYO sayılarının yıllara göre değişimi Şekil 1'de verilmiştir. Buna göre, 2001 yılında 401 olan MYO sayısı, 2008 yılında 547 olmuştur. MYO sayısının 2008 yılından itibaren önemli bir artış gösterdiği ve 2016 yılı itibarıyla 924'e ulaştığı görülmektedir. Özetle, 2001-2016 arasındaki dönemde MYO sayısı iki katından fazla artmıştır.

Ülkemizde halen mevcut 924 MYO'nun yaklaşık %86'sı devlet üniversiteleri bünyesinde yer almaktadır (Tablo 1). Bir başka ifadeyle, yükseköğretim kurumları, özellikle devlet

Şekil 1: MYO sayılarının yıllara göre değişimi.

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri (2001-2013); YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2014-2016).

üniversitelerine bağlı MYO'lar eliyle Türkiye'nin hemen her yerine yükseköğretim erişimi ve mesleki eğitim sunma misyonu üstlenmişlerdir.

MYO'lar farklı türde eğitim programlarını bünyelerinde barındırabildikleri gibi belirli alanlarda da yoğunlaşabilmektedir. Devlet Üniversiteleri ve Vakıflar bünyesindeki MYO'ların (Vakıf Üniversitesi MYO+Vakıf MYO) toplam sayısı 892 dir. Bunların 599'unun adı, başında alan nitelemesi bulunmaksızın MYO olup, teknik ve sosyal bölümler ve o bölümlere bağlı programlar içermektedir. Geriye kalan 293 MYO'nun adında; sağlık, turizm, sivil havacılık, adalet, maden ve ulaştırma gibi 21 farklı tematik alan adı bulunmaktadır. Astsubay ve Polis MYO'ların toplam sayısı ise 32'dir (Tablo 2).

Tablo 1: MYO'ların Sayısı ve Yükseköğretim Kurumları Dağılımı

Yükseköğretim Kurumu	Sayı	(%)
Devlet Üniversitesi	792	85.7
Vakıf Üniversitesi	92	10.1
Vakıf MYO	8	0.8
Diğer MYO (Astsubay ve Polis MYO'ları)	32	3.4
Toplam	924	100

Kaynak: YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2014-2016).

Tablo 2: MYO Türleri ve Sayıları

	MYO	599
1	Sağlık Hizmetleri	121
2	Teknik Bilimler	51
3	Sosyal Bilimler	48
4	Adalet	39
5	Denizcilik	5
6	Uzaktan Eğitim	3
7	Turizm ve Otelcilik	4
8	Turizm	5
9	Güzel Sanatlar	3
10	Hayvansal Üretim ve Yönetim	1
11	Gıda ve Tarım	1
12	Maden	2
13	Milli Saraylar ve Tarihi Yapılar	1
14	Mutfak Sanatları	1
15	Ormanlık	1
16	Otomotiv	1
17	Sanat ve Tasarım	1
18	Sivil Havacılık	2
19	Tarım	1
20	Tarım Bilimleri	1
21	Ulaştırma	1
	Toplam	892

Kaynak: YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (23.01.2016).

2013 ÖSYS kılavuzunda devlet üniversiteleri, vakıf üniversiteleri ve vakıf MYO'ları bünyesinde, tür olarak, 215 tür önlisans programı bulunurken, bu yükseköğretim kurumlarındaki toplam önlisans program sayısı 7454'dür.

Öğrenci ve Öğretim Elemanı Sayıları

MYO'lardaki öğrenci sayısına açıköğretim önlisans programlarında eğitim gören öğrenciler dahil edildiğinde önlisans programlarında bulunan toplam öğrenci sayısı 2.013.762'dir. Bu sayı, yükseköğretimdeki öğrenci sayısının yaklaşık %33'üne karşılık gelmektedir (Şekil 2). Önlisans programlarındaki öğrenci sayısının yine 2008 yılından sonra önemli oranlarda giderek arttığı gözlemlenmektedir. Önlisans öğrencilerinin %44'ü (896.031 öğrenci) 924 MYO bünyesinde eğitim görmektedir. Açıköğretim önlisans programlarında okuyan öğrenci sayılarının 2004-2008 yılları arasında 200.000'ler civarında sabit kalmasına rağmen bu sayının da 2008 yılından sonra önemli bir artış eğilimi gösterdiği ve 2015 yılı itibarıyla 1.117.731 öğrenciye ulaştığı, bu sayının da önlisans programlarında okuyan toplam öğrenci sayısının yarısından fazlasına (%56) karşılık geldiği görülmektedir.

2014-2015 öğretim yılı itibarıyla MYO'larda eğitim gören 896.031 öğrencinin farklı yükseköğretim kurumları arasında dağılımı Tablo 3'de verilmiştir. MYO öğrencilerinin yaklaşık %89.2'sinin devlet üniversiteleri bünyesindeki MYO'larda eğitim gördükleri görülmektedir.

2014-2015 öğretim yılı itibarıyla MYO'larda 3.120'si öğretim üyesi olmak üzere toplam 17.674 öğretim elemanı bulunmaktadır (Tablo 4). Ayrıca, MYO'larda görevli öğretim elemanlarının yaklaşık %39'unu kadınlar oluşturmaktadır. Bu verilere göre MYO'larda öğretim üyesi başına 287 öğrenci, öğretim elemanı başına ise 51 öğrenci düşmektedir. MYO'larda öğretim üyesi ve öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayıları, lisans düzeyindeki öğretim üyesi ve öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayılarına göre oldukça yüksektir.

Öğrenci Yerleştirme Sistemi, Kontenjanlar ve Yerleşenler

MYO ve açıköğretim önlisans programlarına öğrenci yerleştirme işleminde iki farklı uygulama vardır:

- a) Sınavsız geçiş ile yerleştirme:** Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları mezunlarının kendi mezuniyet alanlarının devamı niteliğinde olan önlisans programlarına (ÖSYS Kontenjan Kılavuzlarında Tablo-3A) yerleştirilmeleri, 2547 sayılı Kanun'un "Yükseköğretime Giriş ve Yerleştirme" başlıklı 45. maddesinin d bendi "Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler, istedikleri takdirde

Tablo 3: 2014-2015 Öğretim Yılı MYO Öğrenci Sayıları

Yükseköğretim Kurumu	Öğrenci Sayısı	(%)
Devlet Üniversitesi	799.386	89.2
Vakıf Üniversitesi	84.707	9.5
Vakıf MYO	11.938	1.3
Toplam	896.031	100

Kaynak: YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2014-2015).

bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya bunlara en yakın olan mesleki ve teknik önlisans yükseköğretim programlarına sınavsız olarak yerleştirilebilir” hükmü uyarınca sınavsız olarak yapılmaktadır. Ancak 2016 yılı itibarıyla hazırlanan bir yasal düzenleme ile “sınavsız geçiş”in kaldırılması, yerine mesleki eğitim program mezunları için ek puan uygulamasının başlatılması öngörülmektedir.

b) YGS puanı ile yerleştirme: Meslek yüksekokulları bünyesinde olup herhangi bir mesleki ve teknik ortaöğretim alanı ile ilişkilendirilemeyen programlara (ÖSYS Kontenjan Kılavuzlarında Tablo-3B) sınavsız geçiş ile öğrenci yerleştirilmez. Bu programlara yerleştirme ilgili YGS puanı (en az 150 puan) ile yapılır.

2015 yılında meslek lisesi mezunlarının meslek yüksekokullarına sınavsız geçişle yerleştiği önlisans programlarının kontenjanları ikiye bölünmüştür. Bu düzenlemeyle birlikte MYO'lara

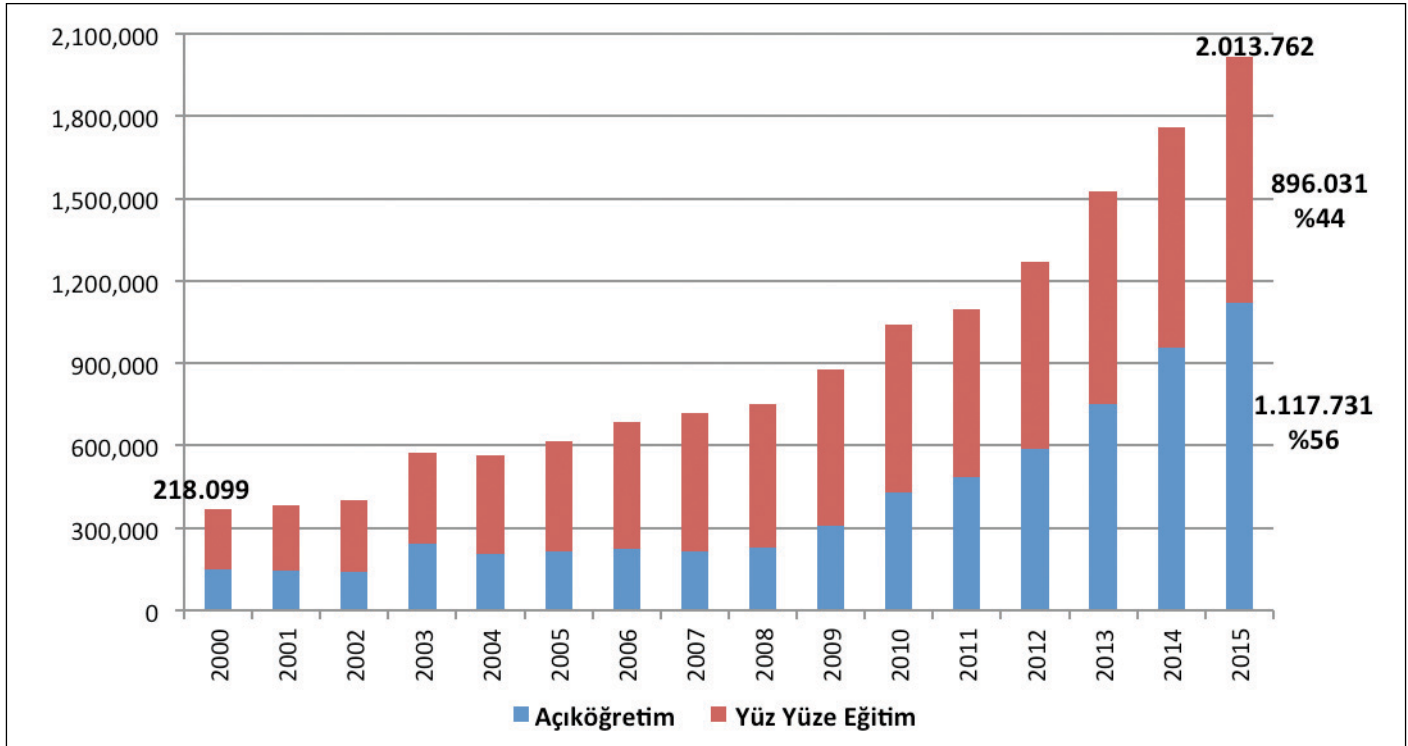
sınavsız geçişle yerleşecek öğrencilerin kontenjanları YGS ile yerleşenlerden ayrılmıştır. Buna göre önlisans programlarının kontenjanlarının yüzde 60'ı sınavsız geçiş hakkı olan meslek liselilere, yüzde 40'ı ise YGS'ye katılan diğer öğrencilere verilmiştir.

2004-2015 yılları arasında MYO programlarının kontenjan ve yerleşen dağılımı Şekil 4'de verilmiştir. Özellikle 2008 yılından sonra MYO kontenjanları ile ilgili talebin üstünde bir arz olduğu görülmektedir. Arz-talep arasındaki bu makasın özellikle 2008 yılından sonra açıldığı dikkati çekmektedir. MYO programlarına talep 2010 yılından sonra tekrar artmış, ancak 2012 ve 2013 yıllarında durmuş, ancak 2014 yılından sonra tekrar artış başlamıştır. Talepteki bu dalgalanmalara rağmen arzın 2011 yılından itibaren sürekli artmaya devam ettiği görülmektedir. 2015 yılında MYO programlarındaki kontenjan 387.255 olmasına rağmen bu programlara 367.236 kişi yerleştirilmiş, 20.019 kişilik kontenjan boş kalmıştır. Boş kalan kontenjanlar ağırlıklı olarak vakıf

Tablo 4: 2014-2015 Öğretim Yılı MYO Öğretim Elemanı Sayıları

	Prof.	Doç.	Yrd. Doç.	Öğr. Gör.	Okt.	Uzm.	Arş. Gör.	Toplam	Kadın	Erkek
Devlet Üniversitesi	152	257	1.805	10.428	540	382	235	13.799	4.945	8.854
Vakıf Üniversitesi	114	93	666	2.386	51	7	8	3.325	1.704	1.621
Vakıf MYO	10	3	20	487	30	0	0	550	303	247
Toplam	276	353	2.491	13.301	621	389	243	17.674	6.952	10.722

Kaynak: YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2014-2015).

Şekil 2: Önlisans programlarında eğitim gören öğrenci sayıları dağılımı.

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri (2000-2013), YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2014-2015).

Not: Açıköğretim önlisans öğrenci sayısına uzaktan öğretim önlisans programlarında eğitim gören öğrenci sayısı dâhildir.

üniversitelerindeki programlarda görülmektedir. ÖSYM verilerine göre, 2015 yılında MYO programlarına yerleşen 367.236 kişinin 171.445'i, yani %46.7'si sınavsız geçiş ile yerleşmiştir.

Talep konusunda MYO programları arasında da önemli farklılıklar söz konusudur. 2013-ÖSYS'de en fazla tercih edilen ilk 10 program Tablo 5'de verilmiştir. En fazla tercih edilen programlardan ilk dört sırayı sağlık ile ilişkili programların aldığı, diğer programların da ağırlıklı olarak sosyal bilimler ile ilişkili olduğu görülmektedir. Diğer taraftan 2013-ÖSYS'de en fazla kontenjan verilen ilk 10 önlisans programı ise Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 5 ve Tablo 6 karşılaştırıldığında en fazla tercih edilen sağlık programlarına yeterli arz (kontenjan) sağlanmadığı açıkça görülmektedir. ÖSYM verilerine göre 2013-ÖSYS'de 46 programın kontenjanı %100 dolmuştur. Bu programların tercih eden sayısına göre ilk 10'u Tablo 7'de verilmiş olup ağırlıklı olarak

Tablo 5: 2013 ÖSYS'de En Fazla Tercih Edilen İlk 10 Önlisans Programı

Program	Tercih Eden
Çocuk Gelişimi	393.976
İlk ve Acil Yardım	378.626
Tıbbi Laboratuvar Teknikleri	370.750
Anestezi	332.711
Bilgisayar Programcılığı	321.009
Adalet	269.168
Bankacılık ve Sigortacılık	224.710
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	221.531
Dış Ticaret	180.585
İşletme Yönetimi	159.686

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri (2013).

sağlıkla ilişkili programlar olduğu görülmektedir. Yerleştirilen öğrencilerin ne kadarının kayıt yaptırdığı ise incelenmesi gereken bir başka konudur. Ancak şurası açıktır ki, sağlık programları gibi istihdam olanakları nispeten fazla olan programlara çok daha fazla talep vardır. Yani, öğrencilerin istihdam garantili gibi görünen programlara daha fazla yöneldikleri görülmektedir.

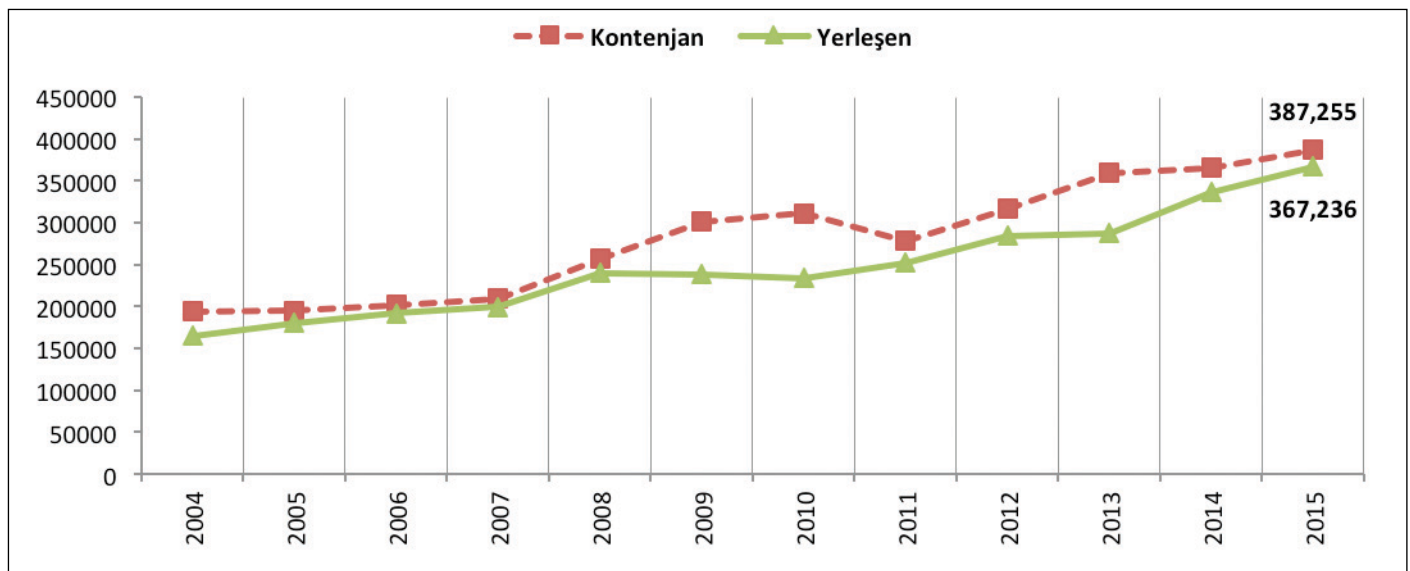
Mezunların Lisans Tamamlama İmkânı

Önlisans programlarından mezun olanlar, Dikey Geçiş Sınavına (DGS) girmek koşuluyla lisans programlarına dikey geçiş yoluyla kayıt yaptırarak lisans tamamlama imkânına sahiptirler. Lisans programlarının kontenjanının %10'u kadar DGS kontenjanı verilmektedir. Hangi lisans programına hangi önlisans programından dikey geçiş yoluyla öğrenci kabul edileceği, YÖK tarafından belirlenmektedir. Son üç yılda DGS sınavlarına başvuran

Tablo 6: 2013 ÖSYS'de En Fazla Kontenjan Verilen İlk 10 Önlisans Programı

Program	Kontenjan	Tercih Eden
Adalet	31.502	269.168
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	25.806	221.531
Bilgisayar Programcılığı	24.444	321.009
İşletme Yönetimi	19.302	159.686
Dış Ticaret	13.132	180.585
Elektrik	13.020	132.913
Bankacılık ve Sigortacılık	12.583	224.710
Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	12.579	128.588
Turizm ve Otel İşletmeciliği	12.094	128.622
Makine	10.999	128.831

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri (2013).

Şekil 3: MYO programlarının kontenjan ve yerleşen sayılarının yıllara göre değişimi.

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri (2000-2013); YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2014-2015).

Tablo 7: 2013 ÖSYS’de Kontenjanı Dolan Önlisans Programlarından En Fazla Tercih Edilen İlk 10 Program

Program	Tercih Eden	Kontenjan	Sınavsız Yerleşen	Sınavla Yerleşen
İlk ve Acil Yardım	378.626	3.726	3.625	101
Anestezi	332.711	2.064	1.113	951
Fizyoterapi	103.240	1.684	1.056	628
Odyometri	52.337	661	300	361
Diyaliz	44.978	889	348	541
Sivil Savunma ve İtfaiyecilik	40.921	825	819	6
Ormanlık ve Orman Ürünleri	33.664	1.465	923	542
İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	30.229	498	421	77
Laborant ve Veteriner Sağlık	27.628	1.675	204	1.471
Ameliyathane Hizmetleri	21.909	510	184	326

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri (2013).

Tablo 8: DGS Kontenjanları ve Yerleşen Sayıları

Yıl	Kontenjan	Yerleşen
2012	29.094	25.708
2013	35.048	31.097
2014	40.490	36.032
2015	31.360	29.068

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri (2012-2013);
YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2014-2015).

ve yerleşen lisans tamamlama adayları ile ilgili dağılımlar Tablo 8’de verilmiştir. Son yıllarda DGS kontenjanlarında ciddi artışların olduğu, aynı zamanda yerleşme oranlarının da yüksek olduğu görülmektedir. Fakat 2015 yılında kontenjanların düştüğü görülmektedir. Yapılan kontenjan artışları ile önlisans mezunlarından başarılı olanların alanlarında lisans eğitime devam edebilme imkânlarının genişletildiği açıkça görülmektedir. DGS kontenjanlarını istikrarlı bir biçimde artırılması bir taraftan MYO mezunlarına ‘ikinci bir şans’ vererek üniversite giriş sınavında lisans programlarına giriş yönündeki baskıyı azaltırken, diğer taraftan MYO’lara nispeten daha başarılı öğrencilerin gelmesini sağlamaktadır.

MYO’LARDA EĞİTİM KALİTESİNİN ARTIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER

MYO’ların öğrenci kabul sistemi, altyapı yetersizliği ve mezunların istihdamı gibi farklı zorluk ve sorunları olmasına rağmen en önemli sorun uygulama yetersizliği dolayısıyla yeterli düzeyde becerinin kazandırılmamasıdır. Burada bu sorunlara ve çözüm önerilerine değinilmektedir. Sorunlar birbirleri ile ilintili olduğu için her bir sorun için üretilecek çözümler birden fazla sorunun çözümüne katkıda bulunabilme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle aşağıda verilen her bir başlık, aslında diğer başlıkla ilişkilidir ve yeni başlıklar altında da birleştirilebilir. Ancak, bazıları vurguyu güçlendirmek için ayrı başlıklar altında ifade edilmiştir.

1) Arz-talep dengesinin kontrol edilmesi: Son yıllarda MYO’ların bazı programlarının kontenjanlarının dolmaması, o programlara talebin azaldığını işaret etmektedir. Yerleşenlerin ne kadarının kayıt yaptırdığı, kayıt yaptırdıktan sonra devam edip etmediği ve ortalama mezuniyet süresi de ayrıca incelenmesi gereken bir diğer konudur. Öte yandan vakıf yükseköğretim kurumları bünyesindeki programların kontenjanları daha çok boş kalmaktadır. Bu konu da detaylı bir şekilde incelenmesi gereken başka bir konudur. Bu çerçevede aşağıda bazı öneriler yapılmaktadır:

a) Önlisans eğitiminde açıköğretimin payının düşürülmesi: 2014-2015 öğretim yılı itibariyle önlisans öğrencilerinin %44’ü (896.031 öğrenci) MYO’lar bünyesinde eğitim görmektedir. Açıköğretim önlisans programlarında okuyan öğrenci sayılarının 2004-2008 yılları arasında 200.000’ler civarında sabit kalmasına rağmen bu sayının da 2008 yılından sonra önemli bir artış eğilimi gösterdiği ve 2014-2015 yılı itibariyle 1.117.731 öğrenciye ulaştığı, bu sayının da önlisans programlarında okuyan toplam öğrenci sayısının yarısından fazlasına (%56) karşılık geldiği görülmektedir. Yüz yüze eğitimin uygulama (beceri kazanımı) ve dolayısıyla mesleki eğitim açısından daha elverişli olması dolayısıyla açıköğretim önlisans öğrencilerinin önlisans öğrenci sayısı içindeki payı düşürülmelidir. Yükseköğretimdeki büyümede de açıköğretimin payı tedrici bir şekilde düşürülmelidir (Çetinsaya, 2014).

b) Eğitim-istihdam ilişkisinin gözetilmesi: Son yıllarda özellikle istihdam imkânı daha fazla olan programlara yönelik talep artarken, mezun sayısının istihdam imkanından daha fazla olması dolayısıyla kimi programların mezunlarının istihdamında sıkıntılar yaşanmaktadır. Piyasanın işgücü talebi ile mezunlar arasındaki dengenin kurulmasındaki güçlükler dolayısıyla istihdam sorunları yaşanmaktadır. YÖK, bu durumu düzenleyebilmek için son yıllarda program açma ve öğrenci kabulü kriterlerine ek olarak her bir MYO programının Türkiye geneli yerleşme oranlarını da göz önüne almaya başlamıştır. Bu çerçevede verilen kontenjanın sadece %85 ve üzeri yerleşme oranına sahip programların başka MYO’lar tarafından açılma ve öğrenci alma talebi uygun görülmektedir. Bu eğilim sürdürülmelidir.

- 2) MYO programlarına öğrenci yerleştirme sisteminin iyileştirilmesi (sınavsız geçişin kaldırılması veya sınavsız geçiş kontenjanının tedrici olarak azaltılması):** 2015-ÖSYS’de MYO programlarına yerleşen öğrencilerin 195.791’i YGS sınavına göre, 171.445’i yani %46.7’si ise sınavsız geçiş ile yerleştirilmiştir. Eğitimde başarıyı ve niteliği teşvik edici filtreler konulmalıdır. ‘Ölçme’, kaliteyi yükseltici bir araç olarak görülmeli, bu nedenle MYO’ya sınavsız geçiş kaldırılmalı; programlara giriş, YGS sınav başarısına dayalı olmalıdır. Sınavsız geçişin 2016 yılında yapılan bir yasa değişikliğiyle kaldırılması, sınavsız geçiş imkanından yararlanan öğrenciler dâhil olmak üzere toplumda meslek hakkındaki değer algısını zayıflatması dolayısıyla isabetli görünmektedir. Ancak, MYO’lara ek puanla öğrenci alınmaya başlanacağı için, yeni uygulama kaliteye etkisi açısından izlenmelidir.
- 3) Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının azaltılması:** 2014-2015 öğretim yılı verilerine göre MYO’larda öğretim üyesi başına 287 öğrenci, öğretim elemanı başına ise 51 öğrenci düşmektedir. Bu veriler, MYO’larda öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, MYO’larda uygulamalı eğitimin ağırlığı göz önüne alındığında bu oranın yüksekliği, uygulamalı eğitimin niteliği ile ilgili de sorunlara yol açabilme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle MYO’larda öğretim elemanı sayısını artırmaya yönelik tedbirler alınmalıdır. MYO’larda öğrenci alan programların bazılarında, öğrenci aldıktan sonra öğretim elemanı sayılarında düşüşler yaşanması, dolayısıyla programı aktif hale getirmek için asgari öğretim elemanı sayısına dahi sahip olmamaları, mevcut durumu daha fazla kötüleştirmektedir. Yeni öğretim elemanı kadrolarının MYO’larda yeni programlar açmada değil, öncelikle mevcut programların öğretim elemanı eksikliklerini gidermede kullanılması teşvik edilmelidir. Bu nedenle, ilk adım olarak herhangi bir MYO’da yeni bir programa öğrenci alma teklifinde, söz konusu MYO’nun öğrenci alan programlarında asgari öğretim elemanı bulunup bulunmadığı kontrol edilmeli; bulunmaması durumunda yeni teklif değerlendirmeye alınmamalıdır. YÖK’ün özellikle 2016 yılında bu yaklaşımı benimsediği ve sıkı bir şekilde uygulamaya koyduğu görülmektedir. Bu tedbir ve kontrol yaklaşımı olumlu olup, sürdürülmelidir.
- 4) MYO kalite derneklerinin kurulmasının teşvik edilmesi:** Lisans programları ile ilgili MÜDEK, FEDEK gibi kalite değerlendirme organizasyonları bulunmaktadır. Ancak henüz MYO’larda eğitim kalitesine yönelik bir yapı kurulamamıştır. Böyle bir yapının kurulması önemli bir boşluğu dolduracak ve MYO’lara eğitim ve öğretim kalitesi konularında rehberlik edebilecektir.
- 5) MYO’larda eğitim kalitesinin iyileştirilmesi ile ilgili destekleyici projelere aktif katılımın sağlanması:** Eğitimin kalitesi insan kaynaklarından altyapıya, laboratuvar imkânlarından öğrenci niteliğine ve mezunların izlenmesi ve geri besleme sağlanmasına ve dış paydaşlarla iletişim ve müfredatın sürekli güncellenmesine kadar çok sayıda parametreyle ilişkilidir. Bazı kurum ve kuruluşlar tarafından uygulanan ve/veya son zamanlarda uygulamaya yeni konulan bazı projelerin ve düzenlemelerin bu çerçevede düşünülmesi ve faydalanılması, şüphesiz MYO’lardaki eğitimin kalitesini artıracaktır. Bunlardan bazıları aşağıda dile getirilmiştir:
- a) MYO öğrencilerinin İŞ-KUR İşbaşı Eğitim Programı’ndan yararlandırılması:** İŞ-KUR tarafından yeni başlatılmış aktif işgücü piyasası programlarından birisi olan İşbaşı Eğitimi Programı, hem MYO insan kaynaklarının kalitesinin iyileştirilmesi, hem de MYO’ların cazibesinin artırılması bağlamında çok önemli fırsatlar sunmaktadır. Program günde en az beş, en fazla sekiz saat olmak üzere ve haftada altı günü aşmamak kaydıyla haftalık 45 saati aşmayacak şekilde planlanabilme esnekliğine sahip olup, program süresine bağlı olarak katılımcılara net asgari ücret düzeyinde gelir elde etme imkânı da verilmekte; ayrıca katılımcıların sağlık hizmetlerinden faydalanmaları sağlanmaktadır. Bu programla MYO öğrencilerinin iş deneyimleri, beceri ve yetkinlikleri artırılabilir. Ayrıca, bu programdan faydalananların istihdam edilmesi durumunda işyerine program kapsamında birtakım teşvikler sağlandığı için işverenlerin bu eğitim kapsamında MYO öğrencilerini, yakından tanıyabilme fırsatları nedeniyle mezuniyet sonrası bu işyerlerinde istihdam edilebilme imkânlarını da artırabilecektir. Bununla birlikte, mevcut işbaşı eğitim programlarının etkinliğini artırmaya yönelik izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- b) Vakıf MYO’larının organize sanayi bölgelerinde açılmasının teşvik edilmesi:** Organize sanayi bölgelerinde mesleki ve teknik eğitim birimlerinin olması bu birimlerde verilen eğitimin kalitesini artıracak ve öğrencilerin uygulama ve iş-yeri becerilerini geliştirecektir. Bu çerçevede yasal düzenleme yapılmış ve Maliye Bakanlığı ve MEB, ortaklaşa organize sanayi bölgelerinde özel mesleki ve teknik eğitim okullarında öğrenim gören öğrenciler için eğitim ve öğretim desteği verilmesine ilişkin tebliği yayınlamışlardır. Bu imkândan yararlanmaları için vakıf üniversiteleri bünyesindeki MYO’lar ve vakıf MYO’ları teşvik edilmelidir.
- c) KOSGEB Girişimcilik ve Ar-Ge destek programlarından MYO öğrencilerinin yararlandırılması:** KOSGEB’in yüksek öğretim kurumlarına sunmuş olduğu girişimcilik ve Ar-Ge destek programları MYO öğrencileri için önemli imkânlar sunmaktadır. Ancak, MYO’ların söz konusu programlardan yararlanma oranları son derece düşüktür. MYO’ların bu süreçlere aktif katılımının sağlanması teşvik ve takip edilmelidir.
- d) Erasmus+ programından aktif yararlanmanın artırılması:** Ulusal Ajans tarafından koordine edilen Erasmus+ programı, kendileri tarafından da ifade edildiği gibi yükseköğretim alanında kaliteyi artırmayı, yükseköğretim kurumlarının birbirleri ve iş dünyası ile işbirliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ancak, diğer alanlarda olduğu gibi burada da MYO’ların söz konusu programlardan yararlanma oranları son derece düşüktür. MYO’ların bu süreçlere aktif katılımının sağlanması teşvik ve takip edilmelidir.
- 6) MYO’ların temsiliyetinin güçlendirilmesi:** Açıköğretim önlisans programlarında eğitim gören öğrencilerimiz de

dâhil edildiğinde önlisans programlarında okuyan öğrenci sayımız, yükseköğretimde okuyan öğrenci sayısının yaklaşık %33'üne karşılık gelmektedir. Yükseköğretim sistemimiz içerisinde bu kadar büyük bir yapının bu çalışmada da değinilen tüm problemleri ile uğraşacak, planlama ve koordinasyonu sağlayacak ve yükseköğretim kurumlarının da kolaylıkla erişebileceği, sorunlarını iletebileceği YÖK bünyesinde bir birimin ihdasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, yükseköğretim kurumlarının genel etkinliğini artıracak reformlar yapılmalı ve bu çerçevede MYO'ların kalitesini artırmaya yönelik koordinasyon yapıları kurulmalıdır. Bu bağlamda, MYO'lardaki yönetsel yapılar, iş dünyasıyla işbirliği ve topluma hesap verebilme ilkeleri üzerine kurulmalıdır.

7) MYO mezunlarının lisans tamamlama imkânlarının iyileştirilmesi: MYO mezunlarının dikey geçiş yoluyla lisans programlarına geçiş kontenjanlarında son yıllarda önemli artışlar sağlanmıştır. Bu artışlar ile MYO mezunlarından başarılı olanların lisans eğitimine devam etme imkânları genişletilmiştir. Bu iyileştirmelere ilave olarak, bir yükseköğretim kurumuna DGS sınavı ile öğrenci kabul kontenjanlarının belirli bir oranını, yine DGS sınavı ile yerleşmede kendi MYO programlarından mezun olanlar için kullanabilme hakkı verilebilir. Bu durum, hem öğrencilere lisans tamamlamada alıştıkları bir çevrede devam edebilme imkânı sağlayacak, hem de lisans tamamlamada önlisansda alınan derslerin intibakında karşılaşılabilen problemleri de ortadan kaldıracaktır. Diğer taraftan lisans tamamlamada intibak problemlerini tamamen ortadan kaldırmak amacıyla MYO'lara yönelik ulusal ölçekte ortak bir kredi tanıma sistemi geliştirilebilir.

8) MYO programları ile ilişkili meslek tanımlarının iyileştirilmesi: Son zamanlarda açılan MYO programlarının ilişkili oldukları varsayılan meslek tanımlarında sorunlar bulunmaktadır. Bu programlardan mezun olan öğrenciler, diplomalarından kaynaklı yetki ve sorumlulukla ilgili büyük sorunlar yaşamaktadır. Bu nedenle YÖK, MEB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞ-KUR, MYK, Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı ve ilgili kurum/kuruluşların katılımıyla mevcut programlar ve meslek tanımları yeniden düzenlenmeli ve bu ilişkiyi sürekli güncellemeye imkân verecek bir çerçeve oluşturulmalıdır. Mevcut olan ve/veya yeni açılacak programların yeterliliklerine göre kadro karşılıkları hızlı bir şekilde belirlenmeli, mezunların kamu ve özel sektörde görev yapacağı kadrolar ve karşılıkları mezun olmadan tespit edilmiş olmalı ve bu kadrolara atanacaklar KPSS tercih kitapçıklarında duyurulmalıdır. Bu çerçevede, adayların herhangi bir mağduriyet yaşamamaları için adayların MYO programları ve bu program mezunlarının yetki ve istihdam alanları hakkında bilgilendirilmesi için farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.

9) MYO'larda program açma kriterlerinin iyileştirilmesi ve etkinleştirilmesi:

a) MYO'ların kurulması aşamasında YÖK tarafından konulmuş hem konum, hem de altyapı ve insan kaynakları ile ilgili kaliteyi gözeten yeterince kriter bulunmasına rağmen hem

kurulma hem de programlarına öğrenci alımı aşamalarında yeterli kontrol sağlanamamaktadır. Sadece programdaki tam kadrolu öğretim elemanı sayısı izlenmekte, ancak süreçler izlenememektedir. Böylece, altyapısı olmayan ve programlarıyla ilişkili çevresinde sanayi, hizmet, ticaret bölgeler bulunmayan çok sayıda MYO açılmıştır. MYO kurulma izninin verilmesi, programların başvurularının değerlendirilmesi ve denetimleri aşamalarında akran/meslektaş değerlendirmesine dayalı düzenli saha ziyaretleri gerçekleştirilmelidir. Yine başvurularda İŞ-KUR'un her yıl tüm illerde gerçekleştirdiği sektör değerlendirme raporlarından yararlanılabilir.

b) MYO'larda yeni bir program açabilmek için o programda kadrolu en az üç öğretim elemanının bulunması gerekmektedir. Programlara yerleşmede sıkıntılar olduğunda ve/veya programa öğrenci yerleşmediğinde mevcut öğretim elemanlarından yeni program açmada yararlanılamamaktadır. Bu durum istihdam edilen öğretim elemanları ile sıkıntılara yol açmaktadır. İnsan kaynaklarının daha verimli ve esnek kullanılabilmesi için örneğin, MYO'daki öğretim elemanları bölüm ve/veya program temelli değil, MYO temelli değerlendirilmeli ve her bir program MYO'da kadrolu en az üç öğretim elemanı ile ilişkilendirilmelidir.

c) YÖK, MYO bünyesinde yeni bir programın açılabilmesi için daha önce var olan üç öğretim elemanının kadroda bulunması şartına ilave olarak ilgili programın kontenjan doluluk oranını da dikkate almaya başlamıştır. Buna göre, Türkiye geneli verilen kontenjanın %85 ve üzeri yerleşme oranına sahip programların başka MYO'lar tarafından açılma ve öğrenci alma talebi uygun görülmektedir. Bu oranın tespitinde I. öğretim, II. öğretim ve vakıf üniversitelerinin doluluk oranları topluca dikkate alınmaktadır. Tablo 9'da da örneklendirildiği gibi bazı programların devlet üniversitelerindeki MYO'larda doluluk oranları %85'in üzerinde olmasına rağmen II. öğretim ve vakıf MYO'larının söz konusu programlarının doluluk oranlarındaki düşüklük nedeniyle doluluk oranları %85'in altına düşmektedir. Örneğin, İnternet ve Ağ Teknolojileri programının I. öğretimdeki doluluk oranı %97 olmasına rağmen, II. öğretim ve vakıf MYO'ları dahil edildiğinde bu oran %68'e düşmekte ve sonuçta yeni program açılmasına izin verilmemektedir. Bunun yerine, bu oran dikkate alınırken her bir öğretim (I. öğretim ve II. öğretim) ve vakıf üniversiteleri kendi içlerinde oranlanmalı, II. öğretimden ve vakıf üniversitelerinden kaynaklanan düşük doluluk oranları üniversitelerin ilgili programa yönelik doluluk oranı kendi içinde yüksek olan I. öğretimde program açma talebini etkilememelidir.

10) Öğretim elemanlarının özlük haklarının iyileştirilmesi: MYO'larda uygulama ağırlıklı öğretim teşvik edildiği için öğretim elemanlarının ek ders ücretlendirmesinde ders yükleri dikkate alınırken, haftalık azami 10 saat uygulamalı ders yükü sınırlaması gözden geçirilmelidir. Diğer taraftan, MYO'larda istihdam edilen öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu öğretim görevlisi olmasına rağmen, mevcut yasal düzenlemeler nedeniyle bölümde kadrolu öğretim üyesi yoksa mevcut öğretim görevlilerinden herhangi birisi

Tablo 9: Bazı MYO Programlarının Doluluk Oranları

Program	Doluluk Oranları			
	I. Öğretim	II. Öğretim	Vakıf	Toplam
Bilgisayar Destekli Tasarım ve Animasyon	%83	%16	%49	%66
İnternet ve Ağ Teknolojileri	%97	%53	%61	%68
Bilgisayar Teknolojisi	%84	%35	%59	%64
Moda Tasarımı	%85	%59	%62	%73
Gıda Teknolojisi	%83	%56	%61	%75
Lojistik	%87	%60	%65	%76

Kaynak: ÖSYM Yükseköğretim İstatistikleri (2013).

asaleten bölüm başkanı olarak atanamamakta, öğretim görevlisi görevi sadece vekâleten yürütebilmekte, dolayısıyla özlük haklarından da yararlanamamaktadır. Bu problemleri çözmek için 2547 sayılı yükseköğretim kanununda ve ilgili mevzuatta MYO'lara yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

11) Öğretim elemanlarının niteliğinin artırılması: Öğretim elemanlarının, meslekleriyle ilgili iş dünyasıyla düzenli temas halinde olabilecekleri bir uygulamaya gidilmelidir. Bu bağlamda belirli aralıklarla uygun işyerlerinde zorunlu sektör deneyimi içeren bir uygulama hayata geçirilebilir. MYO'da görevlendirilecek öğretim elemanlarında pedagojik formasyon ve alanında iş tecrübesine önem verilmelidir. Ayrıca, mevcut öğretim elemanlarının lisansüstü çalışmaları teşvik edilmeli ve böylece öğretim elemanlarının vasıflarının artırılması özel programlarla ve burslarla desteklenmelidir. MYO'da çalışan öğretim üyelerine lisans ve lisansüstü düzeyde ders verme ve tez danışmanlığı imkânı sağlanmalıdır.

12) MYO'ların işgücü piyasası ile ilişkilerinin iyileştirilmesi: Türkiye'de işsizliğe karşın iş dünyasının nitelikli insan gücü bulma konusunda karşılaştığı zorluk, iş gücü arzı ile iş gücü talebi arasındaki uyumsuzluğa işaret etmektedir. Bu durum esas itibarıyla, mesleki ve teknik eğitim ile iş dünyası arasındaki bağlantının zayıflığından ve hatta bazı alanlarda olmasından kaynaklanmaktadır. İş dünyası ile eğitim sistemi arasındaki kopukluk, yeterli nitelikte, çeşitlilikte ve sayıda iş gücü yetiştirilmesine engel olmaktadır. Mesleki teknik eğitimde gözlenen temel zafiyet, iş gücüne yeterli beceri kazandırılmamasıdır. Bu çerçevede, MYO'ların işgücü piyasası ile ilişkilerini güçlendirmek ve sürdürülebilir kılmak amacıyla, her üniversite bünyesinde MYO'lara yönelik bir 'Danışma Kurulu' ile MYO programlarının ilgili oldukları sektör ile ilişkilerini artırmak amacıyla, MYO bünyesinde her bir program için bir 'Danışma Komitesi' oluşturulabilir. MYO programlarının müfredatları sektör taleplerini göz önüne alarak düzenlenmeli ve değişen taleplere göre sürekli olarak güncellenmelidir. Müfredatların hazırlanması ve eğitimin yürütülmesi, 'Danışma Kurulu' ve 'Danışma Komitesi' ile birlikte düzenlenebilir ve yürütülebilir. Diğer taraftan, sektördeki usta öğreticilerden MYO'larda yeterince yararlanılabilmesi için, görevlendirme ve ücretlendirme

sisteminin daha esnek hale getirilmesi ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.

SONUÇ

İnsan; fiziksel, biyolojik, psikik, kültürel, toplumsal ve tarihsel bir varlıktır. Kültürümüzün meslek ile ilgili tarihsel tecrübesi olan Ahilik'den biliyoruz ki, tinsel (manevi) boyut mesleğe bağlılık, değerlilik, derinlik ve etik değerler katmaktadır. Mesleki eğitimimizin temel sorunu, öğrenme kazanımlarından (iktisap edilen/müktesebat), mesleki beceri (skill) kazandırma sorunudur. Meslek, büyük ölçüde el becerisi denilen örtük(zımnî/tacit) bilgiye dayanmaktadır. Örtük bilgi, sözle/dille dile getirilemeyen, söz ile aktarılıp öğretilenemeyen bilgidir. Örtük bilgi ancak usta çırak ilişkisi yoluyla, görerek, uygulayarak, yaparak, tekrarlanarak kazanılmaktadır. Bilgimiz bir kısmı örtük bilgi, kalan diğer kısmı olan açık bilgi kısmının kökü örtük bilgidir beslenmektedir. Bütünüyle açık bilgidir söz edilemez.

Mesleki eğitim yükseköğretim sistemimizin genel zorluk ve sorunlarından etkilendiği gibi, kendine özgü özel zorluk ve sorunlara da sahiptir. Bununla birlikte, MYO'lar arasında kalite farkları da dikkat çekmektedir. Bir başka ifadeyle, alt yapısını oldukça iyi bir şekilde kurmuş ve kaliteli eğitim veren MYO'larımız bulunduğu gibi gelişme aşamasında olan ve/veya kurulmasından uzun süre geçmesine rağmen sorunlarını çözümemiş MYO'larımız da bulunmaktadır. MYO'lar öğrenci kabul sistemi, altyapı yetersizliği, mezunlarına yeterli mesleki beceriler kazandıramama ve mezunların istihdamı gibi farklı sorunlarla mücadele etmektedir. Zorluk ve sorunlar birbirleri ile ilintili olduğu için her bir zorluk/sorun için üretilecek çözümler birden fazla sorunun çözümüne katkıda bulunabilme potansiyeline de sahiptir. Diğer taraftan, bu sorunlar kısmen sadece yükseköğretim kurumları tarafından çözülebilecek ölçekte olabilirken, bazen YÖK'ün düzenlemesiyle çözülebilecek ölçekte olabilir, ayrıca yasal düzenlemeler de gerektirebilmektedir. Son yıllarda hem yükseköğretim kurumları hem de YÖK tarafından söz konusu problemlerin çözümüne ve mevcut durumun iyileştirilmesine yönelik önemli adımlar atılmıştır.

Bu çalışmada mevcut durumun MYO programlarında eğitimin mesleki bilgi, beceri ve yetkinliklerini garanti edecek düzeye çıkartılmasına ve toplumda mesleki eğitimin ve MYO'ların itibar

algısının yükseltilmesine yönelik yaklaşımlara değinilmiştir. Kısacası, MYO programlarında uygulama imkanları meslek bilgisi, beceri ve yetkinliklerini garanti edecek düzeye çıkarılmalı, öğrenci ve öğretim elemanlarına motivasyon kazandırılmalı ve toplumda mesleğe dair 'değer alanı' yeniden inşa edilmeli, mesleğin itibar algısı yükseltilmelidir.

Mesleki eğitim konusunda uzun yıllardan beri çalışılmaktadır. Örneğin, YÖK'te 2008'den beri mesleki eğitimin sorunları ve çözümleri konusunda teorik alt yapı hazırlanmıştır. Yeniden yapılandırma ve çözümün mimarisinin çerçevesi çizilmiştir. Bu çalışmalar, MYO Raporu'nda özetlenmiştir (Günay & Özer, 2014). Sorun, MYO'ların veya mesleki eğitimin sorunları ve çözümleri konusunda bilgi açığı değil, önerilen çözümlerin uygulamaya geçirilmesi konusundadır. Bir başka ifadeyle, ortaya konulan çözümlerin, ilgili merciler tarafından topyekün bir seferberlik halinde uygulamaya geçilememesindedir. Dolayısıyla, asıl problem, öğrencilere beceri kazandırma noktasında ve önerilen çözümlerin uygulamaya geçirilmesinde düğümlenmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının topyekün konuyu benimsemeleri ve uygulamaya geçilmesi gerekmektedir. Asıl zafiyet işyeri eğitiminde odaklanmaktadır. Bir diğer konu, MYO'ların kalite güvencesine dair bir sistem kurulmalıdır. İş dünyasının mesleki eğitime katkısının artırılmasına önem verilmelidir. Bu bağlamda, MYO'lardaki yönetsel yapılar, iş dünyasıyla işbirliği ve topluma hesap verebilme ilkeleri üzerine kurulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Amaral, A., Neave, G., Musselin, C. & Maassen, P. (Eds.) (2009). *European Integration and the Governance of Higher Education and Research*, Higher Education Dynamics, 26, Dordrecht: Springer.
- Ball, C. (1990). *More Means Different: Widening Access to Higher Education*. London: Royal Society for the encouragement of Arts, Manufacture and Commerce.
- Brown, P. & Lauder, H. (Eds.) (1992). *Education for Economic Survival: From Fordism to Post-Fordism?* London: Routledge.
- CEDEFOP (2008). *Initial Vocational Education and Training (IVET) in Europe: Review*, European Centre for the Development of Vocational Training. Retrieved from file:///C:/Users/beau/Downloads/IVET_Review_08.pdf
- CEDEFOP (2010). *Employer-Provided Vocational Training in Europe: Evaluation and interpretation of the third continuing vocational training survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from file:///C:/Users/beau/Downloads/5502_en%20(1).pdf
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi için Bir Yol Haritası*. Eskişehir: Yükseköğretim Kurulu. Retrieved from https://yolharitasi.yok.gov.tr/docs/YolHaritasi.pdf
- Eichhorst, W., Rodriguez-Planas, N., Schmidl, R. & Zimmermann, K.F. (2012). *A Roadmap to Vocational Education and Training Systems Around the World*, IZA Discussion Paper No.7110. Bonn: IZA. Retrieved from http://ftp.iza.org/dp7110.pdf
- Günay, D. & Özer, M. (2014). *Türkiye'de Meslek Yüksekokulları, Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (Rapor), Ankara: Yükseköğretim Kurulu.

- Harvey, L. & Knight, P.T. (1996). *Transforming Higher Education*. London: Society for Research into Higher Education and Open University Press. Retrieved from http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED418640.pdf
- Harvey, L. (2000). New Realities: The Relationship Between Higher Education and Employment. *Tertiary Education and Management*, 6, 3-17. Retrieved from http://qualityresearchinternational.com/eseectools/relatedpubs/New%20Realities.pdf
- Kalkınma Bakanlığı (2014). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018): Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışma Grubu Raporu*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı. Retrieved from http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu%20Kalk%20C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf
- Losada, M. (2016). Current Challenges in Higher Education and Their Implications for Research and Development in Colombia. In Horta H., Heitor M, & Salmi J. (Eds.). *Trends and Challenges in Science and Higher Education* (pp. 67-86). Springer. Retrieved from https://books.google.com.tr/books?id=42ciCwAAQBAJ&pg=PA66&lpg=PA66&dq=Losada,+M.++(2016).+Current+Challenges+in+Higher+Education+and+Their+Implications+for+Research+and+Development+in+Colombia.&source=bl&ot_s=MMXtayffZP&sig=U7ORlnWeo5RJ0OC1IH1fGUdDvM0&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKewiW8t6TxK_MAhWI_iwKHUUPCrcQ6AEIHzAA#v=onepage&q=Losada%20M.%20(2016).%20Current%20Challenges%20in%20Higher%20Education%20and%20Their%20Implications%20for%20Research%20and%20Development%20in%20Colombia.&f=false
- Mok, K.H., & Han, X. (2016) The Rise of transnational Higher Education and Changing Educational Governance in China. *International Journal of Comparative Education and Development*, 18(1), 19-39.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2000-2001 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from http://www.osym.gov.tr/belge/1-9369/2000-2001-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri-kit-.html
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2001-2002 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from http://www.osym.gov.tr/belge/1-9463/2001-2002-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri-kit-.html
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2003-2004 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from http://www.osym.gov.tr/belge/1-9465/2003-2004-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri-kit-.html
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2004-2005 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from http://www.osym.gov.tr/belge/1-9466/2004-2005-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri-kit-.html
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2005-2006 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from http://www.osym.gov.tr/belge/1-9467/2005-2006-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri-kit-.html
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2006-2007 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from http://www.osym.gov.tr/belge/1-9468/2006-2007-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri-kit-.html

- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2007-2008 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from <http://www.osym.gov.tr/belge/1-10156/2007-2008-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri-kit-.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2008-2009 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from <http://osym.gov.tr/belge/1-11320/eski2yeni.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2009-2010 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from <http://osym.gov.tr/belge/1-12038/2009-2010-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri-kit-.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2010-2011 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from <http://osym.gov.tr/belge/1-12654/2010-2011-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2011-2012 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from <http://www.osym.gov.tr/belge/1-13575/2011-2012-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). 2012-2013 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. Retrieved from <http://www.osym.gov.tr/belge/1-19213/2012-2013-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html>
- Özer, M., Çavuşoğlu, A., & Gür, B.S. (2011). Restorasyon ve Toparlanma Dönemi: Mesleki ve Teknik Eğitimde 2000'li Yıllar. In Gür B.S. (Ed.), *2000'li Yıllar: Türkiye'de Eğitim* (pp. 163-192). İstanbul: Meydan Yayıncılık.
- Rosa, M.J. & Amaral, A. (Eds.) (2014). *Quality Assurance in Higher Education: Contemporary Debates*. Issues in Higher Education. Hampshire: Palgrave MacMillan. Retrieved from <http://www.palgraveconnect.com/pc/doi/10.1057/9781137374639>
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. Retrieved from <https://istatistik.yok.gov.tr/>